

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

W. Janse, Loosdrecht

De zonde van het teruggrijpen (3-slot)

Petrus in Antiochië (Gal. 2:11-14)

In zijn brief aan de Galaten maakt Paulus van zijn konfrontatie met Petrus melding in het kader van zijn verdediging van zijn onafhankelijkheid als apostel van zijn mede-apostelen. Zelfs Petrus, de eerste onder de twaalf, heeft hij, toen het moest, publiekelijk durven weerstaan. Toen deze namelijk in Antiochië de koosjere tafel van zijn joods-christelijke broeders verkoos boven die van zijn heiden-christelijke broeders en zusters, toen heb ik mij openlijk tegen hem verzet, schrijft Paulus. Hij typeert Petrus' handelwijze als „judaïseren”, „joudaïzein”, zich als jood gedragen. Dit judaïseren blijkt een aantasten van het hart van het heil te zijn. Het judaïsme verschijnt hier als de zonde van het teruggrijpen in haar meest radikale vorm, als een teruggrijpen achter de genade, achter het kruis van Christus. Want als er gerechtigheid door de wet is, dan is Christus tevergeefs gestorven (vs 21).

De macht der gewoonte

„Men noodt een heiden niet aan tafel, want wie het doet, brengt de straf der ballingschap over zijn kinderen”. Deze uitspraak van het Sanhedrin is typerend voor het jodendom van Petrus' dagen. Volgens het principe van de *misoxenia*, het buiten de deur houden van het vreemde, was het samen eten met een heiden uitgesloten. Heidenens voedsel was onrein, omdat het aan de afgoden geofferd was geweest, omdat het van onreine dieren afkomstig was of omdat het op niet-rituele wijze was klaargemaakt. Eeuwen en eeuwen was dat voor Israël de regel geweest.

Zodat Petrus, toen hij zijn visioen kreeg van het met onreine dieren gevulde laken en toen een stem klonk: Sta op Petrus, slacht en eet, dan ook uitriep: Nee nee Heer, want ik heb nog nooit iets gegeten dat onheilig of onrein was! Die opvoeding zat hem tot in het merg van zijn botten. Is het daarom niet berijpelijk dat hij, ook na zijn les over het neerhalen van de scheidsmuur tussen Israël en de vol-

ken, zijn joods-christelijke broeders ter wille was toen zij vanuit Jeruzalem in Antiochië (op inspectie?) kwamen, dat hij – hun moeite herkenkend – met hen aan één tafel at? Op het apostelconvent te Jeruzalem was immers wel een regeling getroffen met betrekking tot de christenen uit de heidenen, maar niet met betrekking tot de christenen uit de joden (Hd. 15).

Des te meer valt de felheid van Paulus' verzet op. Ik heb mij publiek tegen hem moeten verzetten, schrijft hij, omdat hij schuldig was; angst was zijn drijfveer, hij speelde toneel, en week daarbij af van de rechte weg naar het evangelie. En tegen de Galaten, die hij Petrus' spoor ziet drukken, vaart hij uit: O stompzinige Galaten, wie heeft jullie behekt (3:1)? Deze toorn van Paulus is voor moralisten onbegrijpelijk. Hun verontwaardiging wordt vooral gewekt door morele gebreken zoals die bijvoorbeeld in Korinthe voorkwamen, zonden die Paulus daar eenvoudigweg bestraft. Maar om het optreden van Petrus wordt

Inhoud

- 245 Drs W. Janse,
De zonde van het teruggrijpen
(3-slot)
- 246 Drs A. van der Dussen,
Calvijn in Afrika?! (6)
- 247 Ds G. v. d. Brink,
Pastorale Notities
- 248 D. W. L. Milo,
Terugkomst
- 249 Ds J. Stuij,
Catechese en eredienst (2)
- 250 H. Algra,
Gelijk, maar ook ongelijk (1)
- 251 Drs O. Mooiweer,
Boekbespreking

Paulus furieuzer dan ooit. De grenzen van de tolerantie liggen blijkbaar anders dan men wel meent.

De vierde verloochening van Petrus

Men beseffe dat het eten van Petrus met de Antiocheense broeders en zusters geen gezelligheids-etentje betrof. Petrus had met hen het liefdemaal en het avondmaal gevierd, dat wil zeggen, de gemeenschap der heiligen beleden en beleefd, gevierd dat jood en griek door het bloed van Christus gered worden, door het geloof alleen. Toen Paulus de joden een jood was – Timotheüs besneed, in Kenchreae zijn haar liet afknippen en voor anderen de kosten daarvan droeg – handelde hij uit liefde, om mensen te winnen, zonder te kwetsen of de waarheid van het evangelie in diskrediet te brengen. Maar toen Petrus zijn plaats aan de Antiocheense avondmaalstafel onbezet liet en elders aan een koosjere tafel zat, toen handelde hij niet uit liefde voor zijn joodse broeders maar uit vrees voor

prestigeverlies tegenover Jakobus de Rechtvaardige, de apostel die vanuit Jeruzalem Petrus „dreigde” te overvleugelen. Toen verbrak hij de avondmaalsgemeenschap, de eenheid tussen broeders. Toen acteerde hij, omdat er naar hem gekeken werd. Toen wilde hij op de waarheid van het evangelie af niet via de rechte weg van het geloof-alleen, maar via de kromme omweg van de werken der wet; toen hinkte hij letterlijk op twee gedachten, zoals Israël in Elia's dagen aan beide zijden mank ging. Toen Petrus zo de klok van Gods heilsgeschiedenis weer terugzette, teruggreep achter het kruis en de genade Gods van haar kracht beroofde (vs 21), moest Paulus wel ingrijpen. Want het offer van Christus en de maaltijd van dat offer, daar staat of valt de kerk mee, nog altijd.

De rechte weg van het geloof

De wankelmoedigheid van de man die op het water liep maar zonk, die met Jezus sterven wilde maar Hem verloochende, die in Antiochië broeders vond maar prijs gaf, is geen karaktertrek die alleen hem eigen was. Dat is de zwakheid van de mens, diens moeite om te geloven-alleen, om God groot te laten zijn en zichzelf klein. Dat is de vraag die ons de afgelopen weken op deze pagina van Opbouw bezighield: of wij het kunnen uithouden met onze God, met Hem alleen, zonder zelf naar de regie van ons leven te grijpen. Vanuit de geschiedenis van Petrus in Antiochië voegen deze vragen zich daar nog bij: de vraag waaraan ik de zekerheid van mijn bestaan ontleen, waar de macht der gewoonte en de macht van het judaïsme de vrijheid in Christus bedreigen, waar in het moralistische klimaat van onze tijd de grenzen van de tolerantie liggen. De beslissende grens wordt daar bereikt waar men de weg van zelfrechtvaardiging opgaat, „wetende dat de mens niet gerechtvaardigd wordt uit werken der wet, maar door het geloof in Christus Jezus” (vs 16). Van die rechtvaardiging door het geloof-alleen is de eenheid rond de avondmaalstafel de meest geëigende uitdrukkingsvorm.

A. van der Dussen, Haarlem

Calvijn in Afrika?! (6)

Impressies van een maand lesgeven in Bangui

De kritiek die Calvijn op bijbelse gronden uitoefent op een geringschatting van het wetenschappelijke, kulturele en politieke leven heeft menige student van mijn groep in Bangui geholpen. Ik zal niet beweren dat hun, door de kennismaking met zijn model van de drie cirkels, de schellen van de ogen vielen. Velen hadden reeds hun vragen ten aanzien van de terugtrekking binnen de grenzen van het geestelijk leven, waarbij de 'natuurlijke wereld' tot gebied van de boze werd verklaard. Maar het was verhelderend en oriënterend voor hen om nu de leer van de Heilige Geest te bestuderen met een theoloog als gids, die niet die absolute tegenstelling maakte tussen God en de wereld. In dit kader spraken zij vrijwel unaniem hun grote waardering voor Calvijn uit.

Nieuwe vragen

Daarmee is niet gezegd dat hij voor deze Afrikaanse christenen het laatste woord gesproken heeft. Allereerst al niet, omdat zijn argumentatie voor de stelling dat wetenschappelijke, artistieke en bestuurlijke bekwaamheden gaven van de Geest zijn, zwakke kanten heeft. Niet ten onrechte is erop gewezen, dat wanneer er in het Oude Testament sprake van is dat mensen door de Geest worden toegerust voor activiteiten op het gebied van de politiek, de wetenschap en de kunst, dat zich altijd afspeelt binnen het bereik van de heilsgeschiedenis. Neem die kunstenaars die met de Geest vervuld werden om het werk aan de tabernakel uit te voeren: dat werk speelde zich niet op het algemeen menselijke vlak af, maar diende de voortgang van het heil. Omgekeerd: hoezeer van een man als Cyrus ook verklaard wordt dat hij Gods uitverkoren knecht is, ja zelfs Gods gezalfde (=messias=christus!), nergens zegt de bijbel met zoveel woorden dat Gods Geest op hem rustte.

Met het oog op deze stand van zaken in de bijbel is het begrijpelijk, dat men Calvijn verweten heeft het werk van de Geest te over-accentueren. Terecht heeft hij aandacht gevraagd voor die Schriftgegevens, waaruit duidelijk blijkt dat God zich ook op het veld van de menselijke geschiedenis niet onbetuigd laat en wetenschap, kunst, cultuur en politiek niet zonder slag of stoot aan de duivel overlaat. Maar men zal toch behoedzamer dan hij moeten zijn in het leggen van verband tussen het schepping-onderhoudende werk van de Heilige Geest en allerlei uitingen van menselijke kulturen. Daarvoor is de binding van het werk van de Geest aan de heilsgeschiedenis in de Schrift te opvallend.

Vervolgens stelt ook de richting die Calvijn wijst de evangelische kerk in Afrika voor nieuwe vragen. Het is één ding om in plaats van de doperse verachting van politiek en cultuur er

een terrein in te gaan zien, waar God niet minder gediend kan worden dan in de kerk. Maar het is iets anders, om daar nu ook konkrete praktijk van te maken. Onderling discussiëren de studenten daar druk over. Hoe kunnen wij als christenen iets doen aan de corruptie van de overheid, die zich in alle bestuurslagen voordoet? Kan onze Afrikaanse muziekkultuur benut worden in onze kerkdiensten? Welke mogelijkheden biedt de Afrikaanse denkwijze om in b.v. theologische vraagstukken formuleringen te vinden, die de mensen meer zullen zeggen dan die uit het Westen? Het is geen eenvoudige opgave voor hen, die betrekkelijk kort geleden het oude leven de rug toekeerden, om nu als christen de gebieden van wetenschap, kunst en cultuur te betreden. Tegelijk is het een teken van volwassenheid dat men inziet dat men zich aan deze opdracht niet mag onttrekken. Het is fijn om te merken, dat de reformatische traditie die ons in ons eigen land tot activiteit op al die gebieden heeft aangespoord en geïnspireerd, ook voor de christenen in Afrika een hulp van betekenis is nu zij in hun situatie dezelfde opdracht aanvaarden.

De Geest en de heilsgeschiedenis

Zoals hierboven al werd aangeduid, is het onmiskenbaar dat in de bijbel het werk van de Geest in de binnenste cirkel, die van de heilsgeschiedenis en de kerk, verreweg de meeste aandacht krijgt. Dat geldt trouwens ook van het werk van God de Vader en God de Zoon. Hoewel de schepping en de algemene geschiedenis nergens uit het oog verloren worden, plaatst de Schrift toch Gods verlossend handelen met Israël, toelopend op zijn openbaring in Christus, in het middelpunt van de belangstelling. Ook de Heilige Geest wordt juist dan genoemd, als er van belangrijke perioden in de heilsgeschiedenis sprake is. Hij is present tijdens de doortocht door de woestijn (Nehemia

9:20; Jesaja 63:14); Hij wekt richters op als Israël aan het geweld van vijanden ten onder dreigt te gaan (Richteren 6:34; 13:25 enz.); Hij rust David toe tot het koningschap (I Samuël 16:13); Hij leidt Gods volk door de kracht van profetische woorden (Nehemia 9:30).

In die lijn ligt het dat de Heilige Geest tot een hoogtepunt van activiteit komt, als God zich in het laatst der dagen openbaart in Christus. De Geest is het die de Here Jezus in Maria tot aanzijn roept (Lukas 1:35); bij zijn doop ontvangt Jezus de zalving met de Geest, waardoor Hij kan beginnen aan zijn Messiaanse werk, „weldoende en genezende allen die door de duivel overweldigd waren” (Hand. 10:38 en Lukas 3:21, 22; vgl. Matt. 12:28). Door de Geest die op Hem was kon Jezus als de Knecht des Heren de straf dragen die ons de vrede aanbrengt (Jesaja 42:1 en 53:6; vgl. Hebr. 9:14); de Geest bracht zijn goddelijkheid in de opstanding aan het licht (Rom. 1:4). Werkelijk, de Heilige Geest is de motor van de heilsgeschiedenis!

Dat geldt niet alleen van de geschiedenis van het heil dat door Christus is gerealiseerd, maar ook van de geschiedenis van het heil zoals die zich na Pasen verder voltrekt. Want Christus houdt na zijn opstanding en hemelvaart niet op, verlossend aanwezig te zijn op aarde. Integendeel, op basis van zijn beslissende overwinning op zonde en dood in zijn kruis en opstanding, zet Hij zijn vergevende en vernieuwende activiteit voort door de Heilige Geest. Met Pinksteren krijgt de heilsgeschiedenis een laatste, beslissende impuls: door de kracht van de Geest zal nu heel de wereld onder het beslag worden gebracht van de Gekruisigde die opgestaan is. Hij zal de mensen van alle tijden en in de verste oorden aangrijpen en ontvankelijk maken voor de verlossing die in Christus voor hen gereed ligt. Zo heeft God de doorwerking van de komst van Christus in deze wereld in de handen van zijn Geest gelegd.

Profeet, priester en koning

Voor de uitwerking van dit motief is de theologie van Calvijn van niet geringe betekenis.* In kernachtige bewoordingen heeft hij de voortzetting van Christus' activiteit door de Geest onder woorden gebracht. „De Geest heeft geen andere opgave, dan de heerschappij van Christus te vestigen.” (Kommentaar op Joh. 16:14) „Paulus leert (I Kor. 6:11), dat wij van onze onreinheden door het bloed van Christus niet gereinigd en gewassen worden, tenzij wanneer de Geest die reiniging in ons bewerkt.” (Institutie II, 14, 6) „Christus schrijft aan de Heilige Geest de taak toe om de apostelen in te geven al wat Hij hun tevoren met zijn mond geleerd

had.” (Inst. IV, 8, 8). Het is niet moeilijk om in deze aanduidingen het driedvoudig ambt van Christus terug te vinden, zoals de Catechismus daarover spreekt in Zondag 12. De heerschappij van Christus, de reiniging door zijn bloed, de woorden uit zijn mond: dat is zijn activiteit als koning, priester en profeet. Voor Calvijn is dit niet een theoretiserend schema, dat tegemoet komt aan de menselijke behoefte aan overzichtelijkheid en de drang om al ordenend greep te krijgen op de werkelijkheid van God. Hij wil er juist mee tot uitdrukking brengen, dat de Geest ervoor zorgt dat het *konkrete* historische optreden van de Here Jezus ons leven bereikt en verandert. Hij brengt Jezus' overwinning op de zonde en uiteindelijk op de dood in ons leven over (koninklijk); Hij maakt de vergeving van zonden in ons leven tot een wer-

kelijkheid (priestelijk); Hij maakt het mogelijk dat wij door het evangelie de Here Jezus tot ons horen spreken, even reëel als de mensen die in Galilea aan zijn voeten zaten.

De heilsgeschiedenis tegenover het bovennatuurlijke

Het zou veel te ver voeren om hier in te gaan op de details van deze visie op het werk van de Geest als de voortzetting van het driedvoudig ambt van Christus. Ik volsta met een aanduiding van het belang ervan voor de studenten in Bangui. In hun kerkelijk leven kent men – net als in het onze! – soms een zekere verlegenheid ten aanzien van de betekenis van de Geest in de heilsgeschiedenis. Hij wordt wel gezien als een wat vage figuur, wiens bijdrage aan de verlossing na alles wat de Here Jezus ge-

G. v. d. Brink, Rotterdam

Pastorale Notities

D. Martyn Lloyd-Jones (1)

In de vakantie las ik met rode oortjes de biografie van Martyn Lloyd-Jones. Wat mij betreft werd dat verplichte kost voor theologiestudenten.

Wie was MLJ?

Geboren in 1899 als zoon van een Welshe bazarhouder scheen hij in de wieg gelegd voor melkboer. Maar als hij 16 is vinden we hem als student in de medicijnen in Londen. Op zijn 25e is hij als arts en chirurg verbonden aan het St.

Bartholomeushospitaal, de 1e assistent van de gevierde medicus Sir Thomas Horder.

Hij wordt aangezocht voor een hulpprofessoraat en staat aan het begin van een briljante carrière, die toen al goed was voor een £3500,- tot £5000,- per jaar. Ook zijn verloofde Bethan was arts.

Eind 1926 breekt hij zijn medische carrière af om evangelist te worden (dominee kon natuurlijk niet) op een evangelisatiepost in Aberavon in Wales. En dat tegen een inkomen van £225,- per jaar. De jongelui trouwden en gaven hun spaarcentjes in bewaring aan moeder, omdat ze even sober wilden leven als de mensen in wier midden zij gingen dienen.

Wat bewoog Martyn tot deze zeer ongewone stap?

Dat blijkt duidelijk uit zijn emotionele vraag: „Kon ik de mensen blijven genezen naar het lichaam, terwijl ik moest aanzien dat hun zielen voor eeuwig verloren gingen?”

Voeg daarbij die andere uitroep: „O wat wordt er slecht gepreekt in ons land en in onze kerken!!!”

Het was Martyn's diepe overtuiging dat de dominees, de goeden niet te na gesproken, de schuld droegen aan de leegloop van de kerk: ze hadden de waarheid van de Schriften losgelaten, de boodschap van de reformatie: en stichtelijkheid ervoor in de plaats gebracht. En wetenschapsverering en Bijbelkritiek. Vandaar de ellende en de kommer van zoveel zielen.

Veel opzien baarde het dat de jonge evangelist weigerde te stappen in enige organisatie voor welzijnswerk, terwijl de nood van de mijnwerkers en hun gezinnen hemelschreiend was. „Het Woord moet het doen”, zei de „doctor” (zoals ze hem tot zijn dood bleven noemen) tot zijn verbaasde vrienden van de geheelonthouders vereniging. En het Woord deed het: dronkaards, beruchte dorpstypen en heel beschaafde christenen kwamen tot berouw en bekering. De kleine gemeente beleefde een explosieve groei. De uitstraling reikte tot de grenzen van Wales en bracht overal revival (opleving).

Na elf jaar wisselde Lloyd-Jones de preekstoel van Sandfiels (Aberavon) voor die van Westminster Chapel in Londen, die daarmee (en dat is niet overdreven!) wereldbetekenis kreeg.

(Iain Murray, „D. Martyn Lloyd-Jones”, deel I, 1899-1939. Uitg. The Banner of Truth Trust.)

*) Zie ook mijn artikel „Aandacht voor de Heilige Geest (2)” in Opbouw van 11 april 1986.

daan heeft onduidelijk is. Anderzijds, in reactie daarop, bestaat in bepaalde kringen van de Pinksterbeweging de neiging voor Hem een speciale zône te reserveren, waarin iets wordt toegevoegd aan het standaardpakket van het christelijk leven. Zo wordt de functie van de Geest 'gered' door Hem tot de specialist op het gebied van tongentaal, profetie, genezingswonderen enz. te maken. Een van de studenten vertelde me, hoe in de streek waaruit hij afkomstig was, een christelijke profetes een enorme aantrekkingskracht uitoeffende op de mensen. De kerk voer er wel bij. Nuchter voegde hij er aan toe: de mensen die toegang hebben tot de wereld van het bovennatuurlijke hebben in onze cultuur altijd al op toeloop kunnen rekenen... Zo'n opmerking geeft aan, hoe onbevredigend en gevaarlijk het voor de kerk in Afrika is om de Geest uit te roepen tot degene die de verbinding legt met het bovennatuurlijke. Een vermenging van christendom en heidendom is dan verre van denkbeeldig. Wat onze zendelingen in Zuid-Afrika berichten over de gemak-

kelijkheid, waarmee sommige Pinkstergemeenten oude heidense vormen van extase een plaats geven in het christelijk geloof, spreekt in dit verband boekdelen.

Wat is het nodig om daartegenover te benadrukken, dat de Geest van de God van de bijbel zich niet richt op het contact met de wereld van het bovennatuurlijke, maar de verbinding tot stand brengt met de in de historie voltrokken heilsdaden van Jezus Christus. Om misverstand te voorkomen: daarmee is allerm minst gezegd, dat de Geest het heil van Christus nooit in de gestalte van tongentaal, profetie en genezingswonderen zal manifesteren. Het gaat erom, dat niet de sfeer van het bovennatuurlijke tot kenmerk van de Heilige Geest wordt gemaakt. Kenmerkend voor de Heilige Geest is, dat Hij de heerschappij, de vergeving en de woorden van de Here Jezus tot gelding brengt. Omdat de theologie van Calvijn daar zo duidelijk op wijst, is zij zo'n waardevolle hulp voor de orthodoxe kerk in Afrika in haar strijd tegen syncretisme.

Onze thuisreis viel in juni, het mooiste jaargetijde hier en ginder. Onze hondjes Happy en Lucky maakten de reis uiteraard mee, want wensten niet achtergelaten te worden. Zo kwamen we in Europoort, werden van het kastje naar de muur gestuurd en terug, om de honden ingeklaard te krijgen, ontvingen eindelijk het nodige fiat... toen de werf al afgesloten was, klommen over een hek en reden Nederland binnen zonder politie of douane of iemand te hebben gezien. En dat met een Britse auto, twee honden, vier vuurwapenen en een bescheiden hoeveelheid drank aan boord. Eerste winstpunt.

Het land toonde zich in al zijn pracht, bloeiend en schoon. De mensen deden echt menselijk en tegen het versnelde autoverkeer konden we ook nog ruimschoots op. Zodat de aankomst in het oude vertrouwde hotel een soort thuiskomst betekende. Pas daarna kwam de bajerd van verhuishagens, uitpakdrukke, nieuwe opstellingen (die welliswaar vooraf op schaal waren berekend maar toch nog genoeg hoofdpijn leverden) en de vele werklu, die ons op een plezierige wijze het leven moeilijk maakten.

D. W. L. Milo, Nunspeet

Terugkomst

Wie van land verandert vraagt zich vele malen af wat hij loslaat; en vervolgens vele malen wat hij er voor terugkrijgt. Zo deden wij ook. Nu hebben we over het afscheid al het nodige geschreven; vandaag nog iets over het terugkomen in Nederland, als het mag?

Eerst een heuse geschiedenis. Een aantal jaren voor ons vertrek emigreerde een vermogende dame naar Zwitserland, duidelijk om fiscale redenen. Haar burgemeester sprak er tegen ons schande van, dat een Nederlander om financiële redenen zijn vaderland kon verlaten, om zich in den vreemde te nestelen. Wij konden zowel de burgemeester als de welgestelde emigrante verstaan en probeerden wat meer begrip voor haar te kweken. Het was onbegonnen werk, het sloeg bij de burgervader niet aan. Toen rekende ik de goede man voor, wat deze dame globaal aan belasting bespaarde door een paar honderd kilometer te verkassen. Het bedrag wil ik vergeten zijn, maar laat dat eens vijf ton per jaar zijn: daar kunnen toch leuke dingen mee gedaan worden?

Het antwoord was om nooit te vergeten. Hij zei: zou u uw Nederlandschap willen verkopen voor een half miljoen

gulden? Ik stelde de wedervraag: vindt u dat Nederlandschap een boete van een half miljoen gulden per jaar werkelijk waard?

U begrijpt, van dat laatste had hij niet terug. De dame had waarschijnlijk het gelijk aan haar kant, want sedertdien zijn talloze welgestelde Nederlanders haar gevolgd. Onlangs nog schreef een vriend uit Montreux: onze kerk is welgesteld, bestaat meest uit kapitaalvluchtelingen. Deze dingen zijn publiek bekend; bij de nieuwe fiscale ontwikkeling, waarbij banken de vergoede kapitaalrenten moeten aanmelden, is genoegzaam onder de aandacht van de regering gebracht: dat het kapitaal eenvoudig weglucht uit dit belastingklimaat.

We dwalen bewust af. Want het ging niet om belasting (die is in het Verenigd Koninkrijk ongeveer gelijk aan Nederland) maar om de waardering van het Nederlandschap. Tot voor kort was de wet zo, dat wij na 10 buitenlandse jaren ons burgerschap automatisch zouden hebben verloren.

En zoals Leonard Huizinga in den vreemde enig beheerst heimwee voelde naar de heide, de meren, de polders en de weiden van Nederland, zo onderhielden wij in de afgelopen jaren ijverig de banden met het vaderland, door enkele excursies per jaar. Dat ging altijd gecombineerd met familiebezoek, enkele vergaderingen, wat winkelen en een museum. En... een kerkdienst in de eigen gemeente!

Maar die nachtmerrie is voorbij. We zijn min of meer „gesetteld” (een anglicisme, als u het ons vraagt), kinderen en familie kwamen ons opzoeken, vrienden kwamen binnenlopen, er druppelden enige dozijnen bloemstukken binnen! Je huis wordt je 'home' door familie en vrienden. En het oude dorp kende ons nog; men sprak ons aan op straat en in winkels, toonde zich ingenomen met onze terugkeer naar het oude stekkie, en dat alles geeft toch wel de indruk dat we welkom waren. De hangende pootjes waren er niet bij. Er bood zich een tuinman aan, ook huishoudelijke hulp bleek beschikbaar.

En dan is er de kerk, waarvan we al die jaren trouwe leden zijn gebleven. Meer dan de helft nieuwe gezichten, de oude gezichten wel wat ouder geworden helaas. En diverse gezichten ontbraken...

Die kerk. Er is wel wat aan veranderd in die turbulente jaren. De morgendiensten worden goed bezocht en dat is een weldaad voor mensen, die van voor de oorlog dateren. Veel meer dan voorheen wordt nu uit de Schrift gelezen: profeten, evangeliën, brieven. Ook wordt de jeugd veel meer in aanmerking genomen: jongeren lezen uit de Schrift, collecteren of helpen kleintjes oppassen. Kortom, meer mensen zijn verantwoordelijk voor onze gemeenschappelijke taak en dat is heerlijk. Er wordt ook veel meer gezongen dan voorheen; soms overwegend uit het Liedboek, maar niet ten koste van de psalmzang, aangezien we van de losse vaersjens

zijn overgegaan naar reeksen verzen. Toch komen we hier nog niet toe aan de (gemiddeld) 24 coupletten van Dalmally.

En dan de preken in een vacante gemeente. Er is in tien jaar een generatie van jonge predikanten gevormd, die opvallend goed werk levert – als u ons wilt geloven. Of dat het werk van het Seminarie of van de Begeleiding of Apeldoorn mag zijn, blijf in het midden. Minder dan voorheen wordt aan theologie gelaboreerd, veel meer wordt de gemeente gericht op de maatschappelijke gegevens, problemen en noden van vandaag. De praktijk van het christendom – zoals Jacobus, de broeder des Heeren, ons op het hart bond – komt in het licht te staan, vraagt onze medewerking, ons aandeel. Zelfs de oudere predikanten hebben hun draai gevonden, die hen siert.

De kerkzang is niet algemeen verbeterd. Het is duidelijk dat de aloude harmoniumcultuur vervangen is door de algemene pop-cultuur: luid, onwelkend, snel, onnadenkend vaak, met inslikken van woorden of zinsresten, en niet genoeg religieus doordacht. Nu was de harmoniumcultuur niet zaligmakend; maar de popcultuur is vernietigend.

Een predikant zal zich inspannen om Gods Woord zo zuiver en barmhartig als hij kan door te geven – maar wanneer het antwoord der gelovigen zo oppervlakkig is als wij hoorden moet hij toch wel van een koude kermis thuiskomen.

Niemand zegge: die schrijver is aan het verouderen, verstaat zijn tijd niet, of zo. Zelf hebben we 40 jaar geleden ons best gedaan, om de onnatuurlijk-lijzige kerkzang te verbeteren, onder meer door die zang een natuurlijk tempo en ritme te geven. Eens zei een verontwaardigd ouderling: dat gejaag in de kerk vinden alleen mijn kleine kinderen leuk, want die willen graag zo zingen. Mijn antwoord was toen: en de Heere onze God luistert graag naar die kleine kinderen, zegt psalm 8.

Maar zo min als eerbiedigheid afhankelijk is van een traag tempo, zo min is een levende kerkzang afhankelijk van het gekakel van de televisiegroepen. Calvijn leerde ons dat de kerkzang „poids et majesté” moet bezitten, vanwege de belangrijke lading. Poids et majesté kunnen vertaald worden met: gewicht en waardigheid. Dat is iets anders dan dorre traagheid en dat is iets anders dan onnadenkend jakkeren.

Elke lettergreep heeft zijn waarde, mag uitgesproken worden. Elke melodie is een kunststuk, mag zuiver gezongen worden. Elke zin is een poging de Heere na te spreken of toe te spreken; is het waard weldoordacht gezongen te wor-

den. Goed zingen is dubbel bidden. De kerkzang valt onder de dienst der gebeden. Wil de Geest Gods onze kerkzang heiligen, dan zullen we er toch zelf een beginsel van heiligheid in moeten leggen. Dachten wij.

—o—

En dan is er een koffiemorgen, na afloop van de eerste dienst van de maand. Heerlijk, wanneer ver uiteen wonende kerkleden elkaar ongedwongen kunnen ontmoeten. (We hebben die koffie in Dalmally weten te importeren en men is er blij mee.) Het doet ons denken aan de tijd, dat we zulk gezamenlijk koffiedrinken voorstelden in een gemeentevergadering. Het voorstel liep uit op een discussie: of de koffie uit een koffiezet-apparaat, dan wel uit meegebrachte kannen, dan wel van poederkoffie moest worden geschonken. Een discussie, die zelfs koffie aan de kook kon brengen! We hebben toen ons voorstel maar teruggenomen met de motivering: het ging ons helemaal niet om koffie, maar om de onderlinge ontmoetingen... En zie daar: deze vrome wens is intussen in vervulling gegaan.

J. Stuij, Kampen

Catechese en eredienst (2)

Wie op zoek gaat naar een catechisatieboekje waarin de eredienst wordt behandeld, moet lang zoeken.

In tientallen oudere boekjes voor de catechese zoekt u tevergeefs naar een paragraaf over liturgie en eredienst. Kennelijk wordt als vanzelfsprekend aangenomen dat catechisanten naar de kerk gaan en dus wel weten hoe het in de kerk toegaat en wat het allemaal betekent.

In jarenlange omgang met catechisanten en als vader van een opgroeiend gezin, is mij gebleken dat het helemaal niet vanzelfsprekend is dat kinderen weten wat er in de kerkdienst gebeurt.

Voor veel jonge kerkgangers is de kerkdienst een grijs en saai geheel, waarin ze nauwelijks enige nuance kunnen ontdekken. Met als gevolg dat niet naar de mate waarin zij zich voelen aangesproken voor hen de kerkdienst meer of minder aangenaam is, maar slechts het horloge (al of niet met een pieper!) voor hen bepalend is of de dominee goed of niet goed is.

En ik ben er niet helemaal zeker van of het alleen de catechisanten zijn die de eredienst naar deze maatstaf beoordelen!

Volgens mij kan het niet anders of er moet een groot gebrek zijn aan inzicht in de liturgie.

Op één punt was er niets veranderd: de collectiedienst. Nog altijd wordt er voor de plaatselijke kerk gecollecteerd, wat naar ons hart een publiek schandaal betekent. En ook – om even technisch te blijven in geestelijke zaken – worden de collectezakjes nog altijd van achter uit de kerk naar voren doorgegeven. Bij elke nieuwe rij onstaat vertraging, verwarring, omdat niemand weet wat er achter hem gebeurt.

Bij onze herinnering hebben we éénmaal in ons leven de collecten moeten regelen. Toen begonnen we voor in de kerk, de kerkzakjes aan te geven. Ieder kon zien hoever de collecte gevorderd was, iedere hoekpost zag het zakje aankomen, ieder had tijdig zijn geld gereed en alles liep aanzienlijk vlotter dan toch al. Dat was dus eenmaal. De kinderen van de diaken hadden grote pret en zeiden: hij weet niet eens hoe het hoort. En ze hadden misschien gelijk. Zalig de onnozelen.

Als u dit leest zijn we vermoedelijk al weer voor enkele weken in Schotland. Daar zingt men: we are no awa' to bide awa'.

Wie zich realiseert wat er werkelijk gebeurt in een kerkdienst, kan niet volstaan met een blik op zijn horloge, op het moment dat de dominee 'amen' zegt.

Ik ben daarom van mening dat het nodig en nuttig is dat er gewerkt wordt aan een catechisatieboekje over de eredienst.

Uitgaande van vele schriftgegevens in de eerste lessen, wordt een volledige bespreking gegeven van alle onderdelen van de liturgie, inclusief doop en avondmaal.

In een aparte les aan het slot worden de ambten besproken.

De redactie van „Rondom de Bijbel” doet zijn uiterste best om er iets leuks van te maken, zodat het de catechisanten van 12-14 jaar aanspreekt.

De uitgever beschikt over de mogelijkheden om het boekje een aantrekkelijk uiterlijk te geven.

De eredienst neemt in het leven van de kerkjeugd een belangrijke plaats in, vooral om het feit dat ze 's zondags in de kerk verwacht wordt.

Er moet hier en daar heel wat weerstand worden overwonnen om de jonge mensen mee naar de kerk te krijgen.

Ik ben er zeker van dat velen, die zich van de kerk en daarmee van de eredienst afwenden, niet weten waartegen zij 'nee' zeggen.

Vandaar onze inspanning voor deze jaargang catechese over de eredienst.

Wij hopen dat het ook voor anderen een handreiking is. Er wordt teveel gezucht over de onwil van jongeren tegenover kerk en catechisatie en er wordt mijns inziens te weinig gedaan om die onwil te doorbreken. En dat, terwijl het gaat om de toekomst van de kerk.

Gelijk, maar ook ongelijk

Naar aanleiding van : „Hulpeloos maar schuldig” (1)

De verschijning van „Hulpeloos maar schuldig” heeft in de gereformeerde wereld veel stof doen opwaaien. Men kan zich echter afvragen of dat stof niet meer te maken heeft met de inhoud van interviews met de schrijfster en haar moeder en met de IKON-uitzending „Hete hoofden, koude harten” op Goede Vrijdag dan met het boekje als zondanig. De felle reacties van vrijgemaakt-gereformeerde zijde waren welliswaar begrijpelijk, maar deden aan de andere kant het boek van Aleid Schilder niet altijd recht. Hoewel het misschien niet zo gemakkelijk is, is het toch van belang om perspublicaties en de inhoud van „Hulpeloos, maar schuldig” van elkaar te scheiden. Het boek is anders getint dan men op grond van veel publiciteit zou vermoeden.

Theologie

Wie de kritiek van Aleid Schilder op de leer van de kerk niet deelt, zal haar tekening van de leer binnen de Gereformeerde kerken af en toe als een kariatuur kunnen ervaren.

Ik wil overigens op de opmerkingen die met name in de kerkelijke pers geplaatst werden over de 'leerstellige' inhoud van dit boek niet nader ingaan; dat aspect is al voldoende belicht.

Twee punten vielen me bij het lezen van 'Hulpeloos maar schuldig' vooral op: het schematische weergeven van datgene wat als 'gereformeerde leer' wordt genoemd, en het accent dat de uitverkiezing krijgt. Tussen deze twee elementen kan een verband bestaan: wanneer het logisch redeneren als het ware wordt 'losgelaten' op de uitverkiezing ontstaan er problemen.

Bewijzen?

In de discussie over „Hulpeloos maar schuldig” kunnen we het onszelf gemakkelijk maken door naar inhoudelijke kritiek op de eerste 4 hoofdstukken te zoeken (over de leer van de kerk) en daarmee de discussie verder als afgedaan te beschouwen. Toch lijkt mij dat niet de juiste weg. Kennelijk zijn er mensen – en Aleid Schilder is zeker niet de enige – die het gereformeerde geloofsleven zo (hebben) ervaren als in deze publicatie wordt beschreven. Zij zullen zich in sterke mate herkennen in de tekening die gegeven wordt van de gereformeerde kerkleer. En alleen dat gegeven al – dat het geloof niet als bevrijding wordt ervaren – moet ons voorzichtig maken in onze reactie. Met het doorgeven van feiten zijn we er immers niet; met die feiten denken we ons gelijk te kunnen bewijzen, maar tegelijkertijd vergeten we dat anderen dat gelijk toch heel anders hebben ervaren. Sterker nog: mensen die in psychische problemen verkeren kunnen vaak juist moeilijk op een – voor anderen logische – wijze denken. Wanneer we dan aan hun

sie direkt dood. Ik was dan ook blij met de 'genuanceerde' bespreking door ds W. G. Rietkerk in Opbouw (1 en 8 mei 1987).

Persoonlijke ervaring en objectiviteit

Toch plaats ik – naast de erkenning van het feit dat er mensen zijn die de gevoelens die Aleid Schilder beschrijft delen – een opmerking in andere richting. In verschillende interviews heeft de schrijfster er geen doekjes om gewonden dat haar boek mede is voortgekomen uit eigen ervaringen. Boeken die persoonlijke ervaringen beschrijven, kunnen veel belangrijke informatie leveren. Wanneer men die ervaringen boven dat persoonlijke niveau uit wil tillen – er een (wetenschappelijke) theorie op wil bouwen – wordt dat echter een hachelijke onderneming, waarbij gemakkelijk blinde vlekken ontstaan. Lezend in haar boek kreeg ik de indruk dat de schrijfster er niet altijd voldoende in is geslaagd afstand te nemen tot het door haar beschreven onderwerp. Daardoor werd naar mijn mening te rechtstreeks doorgewandeld van de theorieën van Beck en Seligman (zie het artikel van Ds W. G. Rietkerk) naar de gereformeerde kerkleer, en omgekeerd. Het boek is teveel 'in één bepaalde richting' geschreven zonder oog te hebben voor andere verklaringen; ze worden althans nauwelijks genoemd. Daarmee is er in deze publicatie een zekere eenzijdigheid geslopen. 'Hulpeloos maar schuldig' heeft zeker een (eigen) waarde, maar de vraag naar de wetenschappelijke representativiteit (hoe algemeen geldig is het verhaal?) kan niet in positieve zin worden beantwoord. Het boekje kan beter als *casuïstiek* (gevalsbeschrijving) en *literatuuronderzoek* worden bekeken. De schrijfster is in dat opzicht trouwens zelf ook wel voorzigtiger dan de reacties in de pers zouden doen vermoeden; die wekken gemakkelijk de indruk dat het voor gereformeerden toch wel erg moeilijk moet

zijn om om te gaan met hun geloof. Na deze algemene opmerkingen wil ik enkele kanttekeningen op psychologisch gebied bij 'Hulpeloos maar schuldig' plaatsen.

Geloof en therapie

In 'Opbouw' van 18 mei 1984 werd een onderzoek van drs. M. J. A. Egberts besproken over de invloed van het geloof op het maatschappelijk werk bij ouders met verstandelijk gehandicapte kinderen. De schrijver was tot de conclusie gekomen dat het geloof voor de ouders wel een rol speelt, maar dat veel maatschappelijk werkenden niet een 'antenne' bezitten om dat geloof 'op te pikken'. Daardoor ontstaan er misverstanden: maatschappelijk werkenden denken dat het geloof geen rol speelt, want de ouders beginnen er niet over; ouders spreken er verder ook niet over, want maatschappelijk werkenden gaan niet in op opmerkingen die zij in dit verband maken. Dit gaat ten koste van de kwaliteit van de hulpverlening.

In haar 8e hoofdstuk snijdt ook Aleid Schilder deze problematiek aan. Ze geeft een interessant overzicht van de discussies over de vraag of het geloof een rol mag (of moet) spelen binnen de therapie. Op blz. 94 noemt ze argumenten waarom religie en therapie niet gescheiden kunnen worden. Ik deel volledig de mening van de schrijfster: wanneer geloof een taboe is binnen de therapie wordt een effectieve behandeling erg moeilijk. Een van de pluspunten van dit boekje is dat het nog eens wordt benadrukt dat de therapeut ook oog moet hebben voor de religieuze gevoelens van de cliënt, en dat deze – voor een goede diagnose en behandeling – niet buiten beschouwing gelaten kunnen worden. (wordt vervolgd)

Redactie ontving

Leidraad (bij het bijbellezen), 36 blz., f1,-; uitg. IBB, Postbus 352, 4100 AJ Culemborg.

Speurtocht speciaal (voor kinderen van 9-13 jaar); f2,-; uitg. IBB, zie boven.

Dr. C. J. den Heyer, Galaten. Een praktische bijbelverklaring. In de serie: Tekst en toelichting. 145 blz., f22,50; uitg. Kok, Kampen.

Dr. K. Runia (eindred.), de kerk – trefpunt van sociale en politieke actie? 64 blz., f12,90; uitg.: Kok, Kampen.

Boekbespreking

Ds C. G. Geluk: „*Sprekende momenten voor stille tijd*” Uitgave van Kok-Kampen in samenwerking met de Hervormd-Gereformeerde Jeugdbond te Bilthoven, 117 pag., prijs f12,90.

Dit boek gaat over het geloof. Het wil met name jongeren helpen bij de dagelijkse Bijbelstudie. De stille tijd dient iedere dag goed besteed te worden. De auteur koos voor een thematische aanpak. Voor de zondag wordt steeds een nieuw thema aan de orde gesteld, gevolgd door een korte toelichting. In de dagen van de week, die daarop volgt, vindt men dan een aanwijzing voor een Bijbelgedeelte, dat men kan lezen. Hieraan zijn enkele vragen toegevoegd terwijl het geheel per dag wordt afgesloten met een dagtekst. Voor de keuze van de thema's is de schrijver uitgegaan van de twaalf artikelen van de apostolische geloofsbelijdenis. Wij achten deze handreiking aan oudere gemotiveerde jongeren geslaagd. De jeugd moet geholpen worden de weg te vinden in het Woord van God en in het leven van elke dag. Ze moet het hoofd weten te bieden aan allerlei spanningen en antwoorden formuleren op eigentijdse vragen. Van de stille omgang met God gaat kracht uit door de werking van Gods Heilige Geest.

De auteur bedient zich van een eenvoudige, prettige stijl van schrijven. Geen gewichtigheid of dikdoenerij ontsieren het boekwerk.

Het is een rijk boek van de hand van iemand, die zich beweegt op het gebied van het jeugdwerk. Deze uitgave, die netjes verzorgd door Kok voor een schappelijke prijs op de markt gebracht is, kan ook heel goed gebruikt worden in het gezin, in Bijbelstudiegroepen en gesprekskringen.

Hartelijk aanbevolen!

Kerknieuws

Ned. Geref. Kerk van Den Helder

Ned. Geref. Kerk van Hoorn

De kerkeraad van beide kerken heeft een beroep uitgebracht op ds A. van der Dussen, predikant te Haarlem.

Ned. Geref. Kerk/Chr. Geref. Kerk van Nieuwegein

Het secretariaat van de diaconie berust met ingang van 8 september a.s. bij J. M. Vree, Lepelaar 43, 3435 DT Nieuwegein.

**Ned. Geref. Kerk van Kampen
Broederweg 34**

Voor hen die (gaan) studeren in Kampen

Wij heten iedereen hartelijk welkom, ook in onze kerkdiensten. Het preekrooster voor september luidt als volgt: (opm. vooraf: de twee eerste diensten zijn gelijk, zo ook de beide laatste).

6 sept. 8.30 en 10.30 uur ds J. Stuij – voorbereiding Heilig Avondmaal. 14.45 en 19.00 uur ds P. J. H. Krol. 13 september 8.30 en 10.30 uur ds E. Zwarteveen – viering Heilig Avondmaal. 14.45 en 19.00 uur ds J. Stuij. 20 september 8.30 en 10.30 uur ds H. Stolk – bevestiging ouderl. en diakenen (10.30 uur). 14.45 en 17.00 uur ds E. Zwarteveen.

27 september 8.30 en 10.30 uur ds P. J. H. Krol. 14.45 en 17.00 uur ds J. Stuij.

In de beide morgendiensten van 27 september zal speciaal aandacht worden geschonken aan studerende en het nieuwe studiejaar.

Daarna is er gelegenheid koffie te drinken in een naastliggende zaal. Hier hopen aanwezig te zijn ds Krol en enkele ouderlingen voor jeugdzaken voor nader contact.

Telefonisch zijn we te bereiken via ds P. J. H. Krol: 05202-12524 en ouderling voor jeugdzaken H. J. Docter: 05202-16790.

Uit breder kring

Vereniging ter bescherming van het ongeboren kind

Het aantal niet-gewenst zwangere vrouwen, dat bij de VBOK om hulp aanklopt en op zoek is naar een alternatief voor abortus provocatus, is de laatste jaren vervijfvoudigd. Daarom moest de telefooncentrale van de VBOK drastisch worden uitgebreid.

Het oorspronkelijke telefoonnummer 033-620244, dat ook op de affiches op N.S.-stations is vermeld, is nu uitsluitend gereserveerd voor de hulpverlening. Via de vijf nieuwe lijnen, onder telefoonnummer 033-638212, kan men informatie verkrijgen over bijvoorbeeld de doelstelling, het lidmaatschap, de voorlichting op scholen en het vrijwilligerswerk van de VBOK.

Reformatische Bijbelschool

De officiële opening van het nieuwe cursusjaar vindt plaats op D.V. zaterdag 5 september a.s. in het gebouw van de R.B.S., Krakelingweg 10 te Zeist. Deze, als vanouds feestelijke bijeenkomst, begint om 10.30 uur. Vanaf 10.00 uur is er koffie.

Kolofon

Redactie:

T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P. J. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds. K. Muller
Ds. E. R. Postma
M. J. F. van der Wal

Adres van de redactie:

Ds. K. Muller, Oude Veenscheiding 15, 8446 LC Heerenveen. Tel. 05130-20476.

Kerknieuws/Uit breder kring:

M. J. F. van der Wal, Brugakker 60-17, 3704 RA Zeist. Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadm.:

Postbus 84, 3956 ZS Leersum. Telefoon 03434-54288. Gironummer 404945 t.n.v. Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging:

Aanmelding door overschrijving van min. f25,- contributie.

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementsprijs

(bij vooruitbetaling):
f50,- per jaar of f26,50 per half jaar. Voor studenten f40,- per jaar. Buitenland f70,- per jaar of f95,- per luchtpost.

Advertentieprijs:

45 ct. per mm. Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”, Nooitgedacht 3, 3701 AL Zeist. Telefoon 03404-22452. Postbus 244, 3700 AE Zeist.

De nieuwe directeur-ad-interim, Ir. N. M. Tramper, hoopt te spreken over „leren en leven tussen traditie en vernieuwing”. U wordt van harte uitgenodigd om deze openingssamenkomst mee te maken.

ADVERTENTIE

Verdien f112,-

Prijsverhoging:

Kittel, Theological Dictionary of the New Testament 10 delen

Reserveer direct tegen de oude prijs f670,- (na 1-9-87 f782,-) telefonisch 030-333204 of schriftelijk bij:

Boekhandel J. Wisters bv.
Minrebroederstraat 13,
3512 GS Utrecht

Plotseling heeft de HERE tot Zich genomen mijn lieve man,
onze vader en grootvader

PAUL JOHAN VAN OENE

op de leeftijd van 59 jaar.

*Hij heeft geleefd uit het geloof in de God der beloften.
Die hoop is ook de onze, hoewel wij treuren om dit grote verlies.*

Zeist: W. A. van Oene-van Herwijnen
Hilversum: G. H. de Weert-van Oene
J. A. H. de Weert
Anne en Jelle Paul

20 augustus 1987
Lage Grond 1b
3704 GC Zeist

De begrafenis heeft dinsdag 25 augustus op de Algemene
Begraafplaats te Zeist plaatsgevonden.

Mede namens onze broer en schoonzus in Canada (B. C.)
geven wij kennis van het plotseling ontslapen van onze
lieve broer en zwager

PAUL JOHAN VAN OENE

op donderdag 20 augustus j.l. op de leeftijd van 59 jaar.

Wij gedenken met grote dankbaarheid de stille, trouwe
steun die we in velerlei opzicht van hem ontvangen
hebben.

*„Jezus Christus is gisteren en heden dezelfde en
tot in eeuwigheid.” (Hebr. 13:8).*

Z. G. van Oene
M. A. van Oene-Meijer

Wipstrikerlaan 5,
8023 DR Zwolle

Met verdriet delen wij u het plotseling overlijden mee
van broeder

P. J. VAN OENE

Dankbaar zijn we voor al het werk dat hij als penningmeester
van de gemeente gedurende vele jaren met grote inzet
en trouw in liefde deed.

Kerkeraad en gemeente
Ned. Geref. Kerk te Zeist

Zeist, 20 augustus 1987

Bij de aanvang van het twaalfde studiejaar belegt
het Bestuur van de Stichting **NEDERLANDS GEREFORMEERD SEMINARIE** met de Samenwerkende Kerken een samenkomst op vrijdag 11 september des avonds om half acht in het kerkgebouw van de Nederlands Gereformeerde Kerk te Wapenveld aan de Kanaaldijk.

De bijeenkomst zal onder leiding staan van de Voorzitter van het Bestuur van de Stichting, ds L. W. G. Blokhuis, die spreken zal over

Geloven is vertrouwen op God.

Vervolgens zal ds J. Stuij van Kampen spreken over

Prediking en prediker in deze tijd

De samenkomst zal worden gesloten door ds C. A. A. Struik van Schiedam met voorbede voor het werk van het Seminarie en voor allen die daarbij betrokken zijn.

Na afloop is er gelegenheid gemeenschappelijk koffie te drinken.
Alle belangstellenden zijn hartelijk welkom.

CATECHISATIEBOEKJES

BIJBEL EN BELIJDENIS door ds J. H. Velema

Deel 1 bestemd voor de jongste groep, volgt de gang van de heilsopenbaring en tracht enig inzicht te brengen in de hoofdzaken van de bijbel
Prijs **f16,00**

Deel 2 bestemd voor de middengroep. O.a. wordt de Wet en het Onze Vader behandeld, alsmede kerken en sekten
Prijs **f8,00**

Deel 3 behandelt in 18 lessen het Doopsformulier
Prijs **f5,05**

Deel 4 behandelt in 22 lessen het Avondmaalsformulier
Prijs **f6,80**

Deel 5 Een Levend Lidmaat, is een behandeling voor hen die zich voorbereiden op het doen van openbare belijdenis
Prijs **f8,00**

Deel 6 behandelt het Huwelijksformulier in 19 lessen
Prijs **f9,05**

CATECHISMUS CATECHISATIE door ds J. H. Velema

Geen beter middel om de gereformeerde leer de jeugd eigen te maken dan het onderwijs uit de Catechismus zelf.

Deel 1 (Zondag 21 t/m 24) Prijs **f9,55**

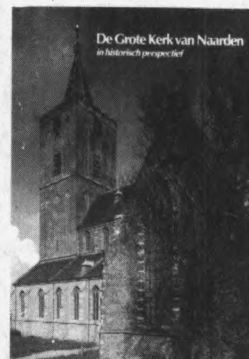
Deel 2 (Zondag 25 t/m 52) Prijs **f11,75**

ONS GELOOF door ds J. H. Velema

Behandelt de Algemene Geloofsbelijdenis en is geschikt voor kleine catechisaties of voor hen die van 'buiten' komen. Prijs **f5,55**

WEGWIJS door ds J. van Amstel

Lesboekje voor de jongste groep, bedoeld als voorbereiding op de boekjes Bijbel en Belijdenis van ds J. H. Velema, met een alfabetische lijst van woorden en begrippen uit het leven van de kerk Prijs **f5,00**

Tevens verkrijgbaar:

DE GROTE KERK VAN NAARDEN
in historisch perspectief

Formaat 19,5 x 27,5 cm. 76 pagina's waarvan **23 gewelfschilderingen** (uniek) en **beide orgels in kleur** - vele zwart/wit foto's

Prijs **f19.95**

De prijzen zijn exclusief verzendkosten

Besteladres:

DRUKKERIJ NAARDEN

Postbus 5109, 1410 AC Naarden. Telefoon 02159-45208

Voor al uw KERKELIJK- en VERENIGINGSDRUKWERK

● Plaats uw familieberichten in dit blad

U hoeft er niet (volledig) achter te staan om er (toch) voor te zijn.

Neem zelf een abonnement

☐ kennismakingsnummers

☐ abonnement

Naam:

Adres:

Postcode en plaats:

Sturen naar: Administratie Opbouw (zonder postzegel) Antwoordnummer 38, 3940 ZD Leersum.

Opbouw voor mij